

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2012 vp

**Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle
pohjoismaisista rajaesteistä**

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä huhtikuuta 2012 lähettäänsä valtioneuvoston selonteon eduskunnalle pohjoismaisista rajaesteistä (VNS 3/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Carin Lindqvist-Virtanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- yhteyspäällikkö Essi Rentola, Kansaneläkelaitos
- kehityspäällikkö Minna Levander, Eläketurvakeskus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston selonteossa tuodaan esille konkreettisia tilanteita, joissa etuuksien yhteensovittamisessa on havaittu ongelmia Pohjoismaiden välillä. Näitä aiheutuu muun muassa siitä, että eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmät samankaltaisuudestaan huolimatta poikkeavat merkittävästi toisistaan. Yhden maan etuusjärjestelmä muodostaa usein myös sellaisen kokonaisuuden, että sitä on erittäin vaikea soveltaa vain osittain. Esimerkiksi Ruotsi ei käytännössä myönnä työkyvyttömyyseläkkeitä, vaan kuntoutuskorvauksia, joiden aikana henkilön on osallistuttava kuntoutukseen. Tämä on johtanut siihen, että Suomessa työkyvyttömyyseläkettä saava jää ilman Ruotsissa kertynyttä eläkettä, jos hän ei osallistu työmarkkinakuntoutukseen Ruotsissa.

Työtä rajaesteiden poistamiseksi on tehty pitkään. Käytännön työssä ongelmana on se, että esimerkiksi eläkejärjestelmiin liittyvien ongel-

mien poistaminen edellyttäisi, että lainsäädäntöä eri maissa yhdenmukaistetaan. Tähän ei kuitenkaan ole ollut halukkuutta. Ongelmat eivät myöskään ole ratkaistavissa pelkästään Pohjoismaiden kesken, vaan myös EU-lainsäädäntöä olisi muutettava siten, että se nykyistä paremmin mahdollistaa erityyppisten rahaetuuksien ja toimenpiteiden yhteensovittamisen rajat ylittävissä toimenpiteissä.

Rajaesteiden poistamiseksi voidaan tehdä paljon parantamalla maiden välistä yhteistyötä. Tästä on otettu oma säännöksensä uuteen, valmisteilla olevaan pohjoismaiseen sosiaaliturvasopimukseen. Tavoitteena on luoda aiempaa selvemmät käytännön yhteistyömallit rajat ylittävien työkyvyttömyys- ja kuntoutustapausten hoitamiseksi. Suomi ja Ruotsi tekevät parhailaan yhteistyötä, jonka tavoitteena on ratkaista kuntoutusetuuksiin liittyvä ongelma. Ongelma syntyy siitä, että rahaetuuksista vastaa edellinen

työskentelyvaltio, joka myös järjestää tarvittavan kuntoutuksen. Tarkoituksenmukaisinta kuitenkin olisi, että kuntoutus voitaisiin järjestää asuinmaassa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että rajaesteiden poistaminen on pitkäjänteistä työtä, jossa tuloksia ei synny kovin nopeasti. Siksi rajaesteiden poistamisen ohella on tärkeää huolehtia siitä, ettei lainsäädännöllä luoda uusia rajaesteitä. Yksi esimerkki pitkäjänteisen työn tuloksista on Ruotsista eläkettä saavien verotus, joka muutettiin vuoden 2009 alusta lukien verovelvollisen kannalta selkeämmäksi. Muutoksen jälkeen Ruotsissa eläkkeestä peritty vero vähennetään Suomessa perittävästä verosta. Lopputuloksena on se, että kaikki Suomessa asuvat eläkeläiset maksavat yhtä paljon veroa samansuuruisesta eläkkeestä. Muutos ei koske sopimuksen alle-

kirjoituspäivänä 4.4.2008 Suomessa asuneita ja Ruotsista eläkettä saaneita henkilöitä. Heihin sovelletaan edelleen ns. vapautusmenetelmää, jossa verosta tehdään laskennallinen huojenus, joka voi olla Ruotsissa pidätettyä veroa suurempi tai pienempi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että työtä vapaan pohjoismaisen liikkuvuuden edistämiseksi ja maiden välisten rajaesteiden poistamiseksi tulee määrätietoisesti ja johdonmukaisesti jatkaa.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Anneli Kiljunen /sd
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Sanni Grahn-Laasonen /kok
Arja Juvonen /ps
Laila Koskela /ps

Sanna Lauslahti /kok
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /kok
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Esko Salo.